

TOLKENS YRKESROLL OCH UTBILDNING

Yrkesetiska regler för tolkar

Sveriges teckenspråkstolkars förening, STTF, har sammanställt riktlinjer för tolkar i tolkarbetet. Nedanstående utdrag är hämtat från STTF:s broschyr, Yrkesetiska riktlinjer för teckenspråkstolkar.

”En teckenspråkstolk eller teckenspråks- och dövblindtolk har i en tolksituation till uppgift att på ett professionellt sätt möjliggöra kommunikation mellan människor. I detta arbete uppstår situationer då det är nödvändigt att handla utifrån gemensamma yrkesetiska riktlinjer. Allt tolkarbete utgår från följande grundläggande värden: professionalitet, kvalitet, integritet, trygghet samt respekt för alla människors självbestämmanderätt och lika värde. Dessa gemensamma yrkesetiska riktlinjer skall vägleda tolken så att denne kan upprätthålla ovannämnda värden. Riktlinjerna skall även medvetandegöra tolken om dennes maktposition gentemot tolkanvändarna.

Förutsättningen för att kunna främja en god yrkesetik inom tolkkåren är att kollegor diskuterar och reflekterar över de generella etiska problemställningar som arbetet medför. Det är nödvändigt att tillfälle ges för etiska diskussioner och professionell handledning bör anlitas vid behov.”

Riktlinjer

1. Tolken skall bemöta alla människor med respekt oavsett kommunikationsform, språk, funktionshinder, kön, social status, kulturell tillhörighet, religion, politisk åsikt, sexuell läggning och ålder.
2. Tolken har tystnadsplikt.
3. Tolken skall ansvara för att målspråkets innehåll överensstämmer med källspråkets. Vid uppdrag med fler än en tolk delas detta ansvar av tolkarna.
4. Tolken skall förmedla tolkanvändarens karaktär och känsloutryck.
5. Tolken skall vara opartiskt samt ha en oberoende ställning gentemot tolkanvändarna.
6. Tolken skall utifrån sin professionalitet och sociala kompetens verka för ett tryggt förhållningssätt gentemot tolkanvändarna
7. Tolken bör avstå från eller avbryta uppdragen om:
 - a. uppdraget upplevs som integritetskränkande eller otryggt för tolken.
 - b. uppdraget överstiger den egna språkliga kompetensen.
 - c. uppdraget kan resultera i jäv.
8. Tolken skall i tolksituationen samarbeta med alla berörda parter.
9. Tolken skall anpassa framtoning och klädsel efter uppdragets art.
10. Tolken skall hålla sig uppdaterad inom sina verksamhetsområden.” Slut citat

Får tolken avsäga sig ett tolkuppdrag?

Alla tolkar passar inte för alla tolkuppdrag – det varierar självklart och en tolk ska ha rätt att avsäga sig ett uppdrag om hon/han bedömer att hon/han inte är tillräckligt kvalificerad för uppdraget eller om det föreligger någon annan anledning som gör att det inte är lämpligt att hon/han åtar sig uppdraget.

Vid till exempel en rättegångstolkning bör man anlita tolkar som har erfarenhet av rättegångstolkningar och/eller tolkar som är speciellt kunniga inom det juridiska området.

Får tolken avbryta talaren under en tolksituation?

Tolken har rätt att avbryta tolkningen om hon/han inte uppfattar vad talaren säger eller inte hinner med att tolka det som sägs. Det är viktigt att tolken förmedlar rätt information, därför är det naturligtvis viktigt att tolken behärskar situationen och att hon/han inte försöker gissa sig till vad som sägs.

Tolkens utbildning

Tolkutbildningen är fyraårig och finns för närvarande förlagd till sju folkhögskolor. På några folkhögskolor är utbildningen uppdelad på en tvåårig teckenspråkslinje och en tvåårig tolkutbildning. Andra skolor erbjuder en integrerad teckenspråks- och tolkutbildning. Du kan kontakta respektive skola för mer information. Utbildningens syfte är att ge kunskap om och utveckla kursdeltagarnas färdigheter i teckenspråk, tolkning mellan teckenspråk och svenska samt tolkning i de för dövblinda vanligaste tolkmetoderna. Kursdeltagarna ska också fungera tolktekniskt och tolketiskt korrekt som teckenspråks/dövblindtolkar. Utöver tolkämnet står bland annat svenska, samhällskunskap och psykologi på schemat. Praktik på tolkcentral är också en viktig del av utbildningen.

Tolkpraktikanter

Säg gärna JA till tolkpraktikanter – det tjänar döva på!

I teckenspråktolkutbildningen ingår flera veckor arbetsförlagd praktik vilket innebär att tolkeleven skall följa med en utbildad tolk på olika tolkuppdrag och att eleven skall beredas möjlighet att själv prova att tolka. Dock får en tolkelev aldrig utföra ett tolkuppdrag utan att en ordinarie utbildad tolk samtidigt finns med.

Syftet med praktiken är att tolkeleven skall få möjlighet att se och uppleva hur tolkuppdragen fungerar i det verkliga livet och att de på så sätt blir bättre förberedd och rustad för ett yrkesliv som tolk.

Idag är det många tolkanvändare/brukare som säger nej till tolkpraktikanter. Tolklärare och tolkcentraler runt om i Sverige önskar att fler brukare ställer sig positiva till praktikanter. Det kan t ex vara vid enklare uppdrag såsom bilköp, studiebesök eller annat. Självklart har tolkanvändare/brukare rätt att säga nej till tolkpraktikanter och i situationer där brukaren kanske upplever att tolkningen inte fungerar har han/hon självklart rätt att kräva att den utbildade tolken tar över.

Det är angeläget att vi låter praktikanterna få möjlighet att träna och öva tolkning vid olika tillfällen och i olika situationer. På så sätt får vi en högre kvalitet på de tolkar som kommer ut från utbildningarna. Det är bra om brukaren ger synpunkter och lämnar kommentarer på hur han/hon upplevt tolkningen där det funnits med praktikanter.